

Den norske tannlegeforenings Tidende

113. ÅRGANG – 2003

Redaktør: Gudrun Sangnes

LEDER

Ny viten om tannlegeskrekke påvirker tannhelse-tjenesten i de nordiske land.....	4
Vær din egen helseminister.....	110
Det snør, det snør, tiddelibom... ..	111
lover og forskrifter nok en gang... ..	166
Fortsettelse følger i neste nr... ..	207
Nå er det ingen bønn lenger – du må på nett	207
Førskolebarn og karies – hva skjer?.....	594
I år gikk visst alt bra	779
Etterlysning.....	898

PRESIDENTEN HAR ORDET

Stoler vi ikke på egne hygienetiltak?	3
Ønsker myndighetene økte priser på tannhelse-tjenester?	67
Tannpuss, røyking og annen atferd.....	167
Statistikk – det er fali' det.....	209
Noe er fortsatt helt galt	319
Trygdefusjon – er overforbruk problemet?.....	371
Eldreølgen – store utfordringer	531
Lønn til spesialistkandidatene – nå!.....	595
Når lovbrudd blir legitimt	899

FAGARTIKLER

<i>Birkeland, Jan Magne, Olav Molven, Inge Fristad, Morten Berge, Ivar Hoff, Kristin Walter og Tom Sten Isaksen:</i> Autorisasjon av tannleger med utdanning fra land utenfor EØS: erfaringer fra lisensprogrammet i Bergen	210
<i>Birkeland, Jan Magne:</i> Lisensprogrammet ved Det odontologiske fakultet i Bergen. Oppsummering etter fire kurs og fem opptak	840
<i>Birkeland, Jan Magne, Olav Molven, Ola Haugejorden og Olav Egil Bøe:</i> Prediksjon av gjennomføring av lisensprogrammet for tannleger fra land utenfor EØS på normert tid	842
<i>Birkeland, Jan Magne, Olav Molven, Inge Fristad, Morten Berge, Ivar Hoff, Per Tufte og Olav Egil Bøe:</i> Kompetanse til tannleger fra land utenfor EØS før og etter lisensprogrammet i Bergen.....	848
<i>Breivik, Torbjørn Jarle:</i> Utviklingen av periodontitt reguleres av sentralnervesystemet. Ny forståelse av hvordan periodontitt kan oppstå.....	178

<i>Brobakken, Stine S. K., Anne Gro Helgesen og Anne B. Skaare:</i> Kariesforekomst blant treåringer i et storbyområde med mange innvandrere.....	610
<i>Eriksen, Harald M. og Vladimir Dimitrov:</i> Oral helse i et kompleksteoretisk perspektiv	908
<i>Espelid, Ivar og Marit Slättelid Skeie:</i> Karies hos førskolebarn – tid for handling?	614
<i>Gimmestad, Anne Løvberg og Dorthe Holst:</i> Karies blant femåringer i Hedmark. Forekomst, risiko og nye veier i forebygging.....	596
<i>Gjerme, Per og Anne Merete Aass:</i> Periodontitt – en systematisk behandlingstilnærmeelse	118
<i>Gjerdet, Nils Roar og Jan Sverre Vannes:</i> Kelator-diagnostikk og amalgamfyllinger	326
<i>Holst, Dorthe, Jostein Grytten og Morten Klepp:</i> Om fordeling av knappe goder. Utforming av trygdeytelser til behandling av periodontitt. En kausstudie fra våren 2002.....	112
<i>Helland, Elisabeth H., Inge Fristad, Asgeir Bårdsen og Olav Molven:</i> Avviksregistrering i endodonti illustrert med 13 kasus fra en studentklinikk	68
<i>Kolltveit, Kristin M. og Harald M. Eriksen:</i> Er den observerte sammenhengen mellom periodontitt og hjerte- og karlidelser kausal?	780
<i>Kristoffersen, Jannicke, Sazan Bajalan og Magne Raadal:</i> Karies hos treåringer – forekomsten i en gruppe barn i Bergen	604
<i>Lund, Karl Erik, Marianne Lund og Jostein Rise:</i> Tobakksforebygging i norsk tannhelsetjeneste. Resultater fra en nasjonal undersøkelse blant tannleger og tannpleiere.....	222
<i>Lund, Marianne, Karl Erik Lund og Jostein Rise:</i> Snakker tannleger og tannpleiere med sine pasienter om snusbruk? Resultater fra en nasjonal undersøkelse	900
<i>Pallesen, Ulla og Marianne Thordrup:</i> Keramiske indlæg	538
<i>Peutzfeldt, Anne og Erik Asmussen:</i> Plastcementer....	532
<i>Prætorius, Finn:</i> Orale virusinfeksjoner	74
<i>Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) Alert:</i> Direktbelastning av tandimplantat.....	372
<i>Steinsvoll, Svein, Elsbeth Pernille Næsse og Karl Schenk:</i> Mastcellen – en mediator av periodontal vevsnedbrytning?.....	330
<i>Sudbø, Jon:</i> Kjemoprevensjon av munnhulekreft	320

<i>Zachrisson, Bjørn U.</i> : Kjeveortopedien i inter- disiplinært samarbeid	218

NORDISK TEMAHEFTE: TANNLEGESKREKK

<i>Berggren, Ulf, Tiril Willumsen og Kristina Arnrup</i> : Behandlingsmuligheter ved tandvårdsrädsla hos barn och vuxna	34
<i>Friis-Hasché, Erik, Tiril Willumsen og Hans Henrik Jensen</i> : Hvorfor giver tandpleje angst?	20
<i>Hakeberg, Magnus, Anna-Lena Hallonsten, Catharina Hägglin och Erik Skaret</i> : Tandvårdsrädslans epidemi ologi	12
<i>Kvale, Gerd, Gunilla Klingberg, Rod Moore og Heikki Tuutti</i> : Hva er tannlegeskrekk og hvordan kan den diagnostiseres?	6
<i>Raadal, Magne, Gerd Kvale og Erik Skaret</i> : Pasienter med tannlegeskrekk – hvordan planlegger man behandlingen?	28

KASUSPRESENTASJONER

<i>Haugen-Flermoe, Stein</i> : To tilfeller av Ekman- Westborg-Julin syndrom	84
<i>Parow, Peter</i> : Hørselsskade fra ultralyd?	916
<i>Vangstein, Arild</i> : Herdelampe – en risiko for pasi- enter med implanterte elektroder i hjernen?	337

KASUSPRESENTASJONER – KJEVEORTOPEDI

<i>Bergencreutz, Kerstin</i> : En alternativ behandlings- metode ved underbitt	914
<i>Berteig, Ingunn og Øystein Skogan</i> : Stort horisontalt overbitt – kjeveortopediske behandlingsalternativer ..	378
<i>Iveland, Erling</i> : Samarbeid protetikker, allmenn- tannlege og kjeveortoped	785
<i>Iveland, Erling</i> : Mandibulær prognati – eliminering av underbitt ved kombinert kjeveortopedisk og protetisk behandling	786
<i>Stensland, Annlaug</i> : Kombinert behandling med kjeveortopedi og implantater ved agenesier hos en voksen pasient	790
<i>Torbjørnsen, Tor E.</i> : Tannslitasje som forsikringssak. Attrisjonsskader behandlet ved samarbeid mellom kjeveortoped og protetikker	382
<i>Aabakken, Jon Olav</i> : Periodontal, kjeveortopedisk og protetisk behandling av en pasient med redusert tannsett	792

FRA BIVIRKNINGSGRUPPEN

Fokus på bivirkninger fra "nye" materialer	45
Bivirkningsskjema	47

DOKTORAVHANDLINGER

<i>Marian Kjellevold Malde</i> : Fluorinntak hos afrikanske barn	128
<i>Tordis Agnete Trovik</i> : Er det nødvendig å erstatte ekstraherte tenner?	184
<i>Paul Johan Høl</i> : Kjelatering av sporelementer i per- sonar med amalgamfyllingar	794

AKTUELT FAG

<i>Jon E. Dahl</i> : Nytt og nyttig fra fagtidsskrifter	88
<i>Jon E. Dahl</i> : Tannleger og helseproblemer	89
<i>Ivar Hoff</i> : Folketrygdens ytelser ved periodontal behandling	124
<i>Jon Sudbø</i> : Forskningsprosjekt: Pasienter med høy risiko for munnhulekreft ønskes henvist	334
<i>Jon E. Dahl</i> : Nytt og nyttig fra fagtidsskrifter	386
<i>Ulf R. Dahle</i> : Pulpa kan være en god kilde til stamceller	387
<i>Tore A. Larheim</i> : Kjeve- og ansiktsradiologi – fremtidsperspektiver	548
<i>Ivar Espelid</i> : Spesialistens plass i fremtidens barne- tannpleie	552
<i>Marit Midtbø</i> : Klinisk odontologi i et framtid- perspektiv – kjeveortopedi	556
<i>Inge Fristad</i> : Endodonti i et framtidsperspektiv	558
<i>Jon E. Dahl</i> : Nytt og nyttig fra fagtidsskrifter	562

AKTUELT

Odontofobihjelp i Oslo og Bergen	42
Stø kurs i Tromsø	92
Uvedkommende skal ikke ha tilgang til pasient- journaler	94
Pasientskadeloven – delvis ikrafttredelse	95
Egenandelstak 2: Hva går ordningen ut på og hva betyr den for tannleger?	96
Merverdiavgift og utleie av tannlegepraksis	130
Nasjonalt register for odontologiske implantater kom- mer nå	132
NTFs nettsted: Lettere å holde seg oppdatert	134
Kampen mot tobakken	186
Alle monner drar	188
Merverdiavgift på utleie av tannlegepraksis: Avvent utviklingen	189
Trygden angår alle tannleger	190
Er det behov for Bidragsfondet	192
Fortsatt årsmelding for Den offentlige tannhelse- tjenesten	193
Nytt på nytt: Økte refusjonstakster fra 1. mars	232
Fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord: Utslipp av kvikksølv må reduseres	233
Statens forurensningstilsyn (SFT): Farlig avfall hos tannlegen	235
Økt satsing på forskning i Oslo	236
Spiseforstyrrelser synes ikke alltid på kroppen – men ofte på tennene	238
www.tannlegetidende.no	240
Retningslinjer om materialbruk	242
PIFT-prosjektet: Nye veier i det forebyggende tannhelsearbeidet	338
Et data-mareritt	388
Villedende prislister?	390
Få klagesaker helt til topps	392
Norsk tannlege med i WHO's kamp mot livsstils- sykdommer	394

Nytt navn – børster fortsatt best.....	396	Fremtidens bemanningssammensetning i tannhelse- tjenesten (Trond Augustson)	100
Mer stønad til tannbehandling med redusert budsjett ...	398	Selvstendig næringsdrivende – hva er kriteriene? (Gustav Gullaksen).....	194
Retningslinjer for bruk av tannrestaureringsmaterialer	564	Kvalifikasjonskrav for fagsjef i Den norske tannlege- forening (Einar Berg, Nina Wiencke Gerner, Nils Holmbakken, Liv Lyssandtræ og Gunhild V. Strand)..	195
Forslag til den svenske regjeringen: Lettere å få skiftet ut fyllinger og mer kontroll av materialer	566	Jostein Grytten og Dorthe Holst: Fremtidig utdanningskapasitet for tannleger	243
Momssaken: Finansdepartementet har vedtatt midlertidig momsfritak	567	Fylkestrygdeetaten i Vest-Agder – en trussel mot trygdemedlemmenes rettssikkerhet (Egil Lind).....	248
Dentalleverandør i 100 år	568	Saken har flere sider (Nils Kirkedam svarer Egil Lind)	250
Pisk eller gulrot i tannhelsetjenesten. Rapporten fra Helsedepartementets arbeidsgruppe på høring.....	620	Fylkestrygdeetaten i Vest-Agder – en trussel mot trygdemedlemmenes rettssikkerhet? Rikstrygde- verket kommenterer debattinnlegg fra Egil Lind.....	251
Økt rekruttering av tyske tannleger til Den offentlige tannhelsetjenesten: Vil gjerne leve lenge i landet	622	Ble du klokere om trygderett? (Egil Lind)	348
Offentlig og privat hand i hand.....	624	Agderfylkene har høyere forbruk av trygdemidler enn øvrige fylker. Kommentar til Egil Lind (Nils Kristian Kirkedam).....	349
Jernmannen gir seg ikke (Intervju med Anthony Nordbø).....	626	Elleville forskere med nye ideer (Hans Jacob Grevstad)	350
Nyter livet som tannlege i Spania (Intervju med tann- lege Tore Langeland)	628	Avliving av myter møter motstand. Kommentar til Hans Jacob Grevstad (Torbjørn Jarle Breivik)	351
Sliten – tom – eller utbrent? (Sturla Eidsgaard).....	630	Vurdering av fagartikler (Gudrun Sangnes)	351
Nytt om trygd: Stønadordningen for rehabilitering etter tanntap ved marginal periodontitt er på plass.....	796	Trygd og tannlegebehandling: Mer om trussel mot trygdemedlemmenes sikkerhet (Inger-Lise Mathiesen)	404
Tenner for livet – Sosial- og helsedirektoratet satser på forebygging	797	Frafall og stryk i tannlegestudiet (Arild Stenvik).....	405
Forhandlingskurs – mye på kort tid	798	Et rent og vakkert smil? (Atle Hagli)	633
Mobil tannhelsetjeneste i Hordaland: Klappet og klart	852	Fotballsesongen er i gang (Egil Sekkelsten Jr.).....	634
Munnstell satt i system ved sykehjem i Bergen.....	854	Et rent og vakkert smil? Kommentar til Atle Hagli (Ivar Hoff)	822
Fortsatt skattesnusk i Oslo	918	Kompositt, amalgam eller støpt restaurering for samfunnets regning? (Inger-Lise Mathiesen)	823
Frafall mer alvorlig enn stryk	919	Skyer i horisonten for norsk odontologi (Bjørn-Olav Engebretsen).....	824
Fra NTFs råd for tannlegeetik: Pasientenes økonom- iske rettigheter – en etisk utfordring for tannlegen ...	920	Trygd – nok en gang (Bjørn-Olav Engebretsen)	870
Fra NTFs råd for tannlegeetik: Tannlegevakt og kollegialitet	922	Implantatinteresserte kolleger (Arild Aarnseth)	871
Praksiseierne etablerer forening.....	924	Åpent brev til avdelingsdirektør Kjell Røynesdal, Helsedepartementet: Ny refusjonsordning for rehabilitering av periopasienter. Til glede eller til skuffelse for pasientene?	926
PORTRETET		Misvisande fra presidenten.....	927
		NTFs LANDSMØTE 2003	
NTF personlig pensjonerer seg (Intervju med Reidun Stenvik).....	400	Presidentens åpningstale: Ingen kritikk av offentlige tannleger	800
KJEVEORTOPEDI I 50 ÅR		Å holde seg faglig oppdatert.....	801
		NTFs landsmøte 2003: Velsmurt og knirkefritt.....	802
Kjeveortopedene jubilerer.....	90	Folk i forbifarten	804
Kjeveortopedisk videreutdanning i 50 år: Nivå, struktur og kvantum	136	De nordiske landene – ikke så like som vi tror?	806
20 år med besøk i andres praksis	138	NTFs informasjonsmøte: Fordeling av tannleger – foreløpig ingen restriktive tiltak	808
Kvalitet krever arbeidstid.....	139	Nytt om trygd	809
Europeisk kjeveortopedisk harmoni	141	Moms på utleie – unntaket må omfatte hele bransjen ..	810
Kjeveortopedisk jubileumsfeiring: En aktiv og sosial kameratflokk	818		
KOMMENTAR OG DEBATT			
Egenandelstak 2: Informasjon fra Det Kongelige Helsedepartement? (Roar Gommæs)	98		
Tak 2-ordningen – supplerende informasjon (Avdelingsdirektør Kjell Røynesdal, Helsedeparte- mentet)	98		
Debatten om tannpleiere – dyrt eller billig? Svar på kommentarer (Ola Haugejorden)	99		

TSE – en suksesshistorie.....	811	Ingvild Paulsen: Kunst kurerer skrekken.....	420
Odontologihistorie: Odontologiske foregangsmenn og skandinavister	812	Torbjørn Guldseth: Tenner og løstener i Hamsuns diktning.....	422
Tannlegeutdanning i Tromsø: En utfordring for norsk odontologi	856	Sissel M. Cornier: Ofringen av den første melke- tanna	424
Akuttbehandling innen endodonti.....	857	Reidun Stenvik: Petra Lie – Norges første kvinnelige tannlege	426
Risikopasienter – hva gjør vi?.....	858	ta VARE. Dikt av Jan Erik Vold	427
Periodontalkirurgi i praksis.....	859	Etterkommerne	428
Superfyllinger og reparasjoner.....	860	Sommersup. Fotografi av tannlege Magne Nordbye	429
Fremtidens materialer	861	– Som arena er 15 kubikkcentimeter for lite!	430
NIOM – fagkunnskap med bredde.....	862	Bønn tel klokka. Dikt av Hermod Hansen.....	431
Aktualitetsforedrag – fag à la carte.....	863	Kirsten M. Holte: Allsidig kunstner i Odda	432
Hiv-positive og helsevesenet	864	Bonde og skipper på egen skute	434
Nordental 2003: Variert og god utstilling	866	CD-debutant i variert og vakkert morgenland	436
NTFs REPRESENTANTSKAP 2002		Satser på musikken.....	438
Repetisjonsøvelse om utdanning.....	50	Medisinsk museum uten odontologi – og de odonto- logiske gamlinger	440
FORUM FOR TILLITSVALGTE		Torbjørn Guldseth: Fra Peter den stores Kunst- kammer	442
Mye penger og ingen tvang	340	Björg Figenschou: Macchu Picchu – en opplevelse for livet	444
VESTLANDSMØTET 2003		Peter Olstad: Juletur til Kilimajaro.....	446
Med noe for enhver smak	144	Johnny Grøthe: En Jobs arvtaker?.....	448
ANDRE MØTER		Med snøscooter og Magnum	450
Samfunnsodontologisk forum 10.–12. juni: Politisk engasjement på Røros	570	Else K. Breivik Hals: Oral kirurgi i Moskva – en spesialistkandidats opplevelser.....	452
IADR, 25.–28. juni 2003: Massemønstring av odontologisk forskning i Gøteborg	571	IADS "Mid-Year Meeting" i Krakow, Polen	454
Fra amalgam til kompositt – hvem styrer utvik- lingen?.....	571	Chapelle Gratemoine, Provence. Fotografi av Arne Hvaring.....	455
Bleking – hva er nytt?.....	572	Strofe med vinden. Dikt av Inger Hagerup.....	455
Forskningsplakater.....	573	TAKO-senteret 10 år	456
Norske forskere tildelt ærerike priser.....	574	Gullfunn i Golidalen. Fotografi av Magne Nordbye	462
Folk i forbifarten	574	NTFs REPRESENTANTSKAP 2003	
Høring i privat og offentlig forum	814	Tidende nr. 14	705–776
Etikk på timeplanen	815	KURSKATALOGER OG LANDSMØTEPROGRAM	
Nyttig å møte nordiske kolleger.....	816	Kurs høsten 2003, nr. 6	265–316
Akademikerkonferanse om profesjonsmestring: Trygghet og ingen flere selvmord	817	Landsmøteprogram 2003, nr. 10	473–528
Vidtfavnende kariologi	819	Kurs våren 2004, nr. 13	653–704
Hvorfor stryker studentene?.....	820	MINNEORD	
European Association for Osseointegration: Mange deltakere og stor faglig bredde.....	928	Bjørn Bjerke	148
KØLNMESSEN		Øylausg Lauvstad	256
IDS – International Dental Show 2003: større enn noensinne	342	Thorsten Aggerød.....	355
TIDENDES SOMMERHEFTE 2003		Knut Laake	409
Femten somre.....	413	Bjørn Sørgeard	641
Dikt av Nils-Aslak Valkepää	416	Ernst T. Pedersen.....	828
Presidenten fra terrassen: Armen i bind – fritt fall økonomisk?.....	417	Knut Toralf Tornes.....	936
Terje Valestrand: Tanntrollene som nesten kom til Hollywood	418	SPØR ADVOKATEN	
		55, 103, 147, 200, 255, 353, 407, 640, 699, 828, 874, 933	
		BOKNYTT	
		104, 356, 464, 579, 643, 829, 878, 937	